

Přesuny v soudobé operaci

Generálmajor Jan Knotek

Jedním z důsledků změn v charakteru ozbrojeného zápasu, vedeného soudobými bojovými prostředky, jsou významné změny v úloze, místě a významu jednotlivých druhů bojové činnosti vojsk. Podstatných změn doznal útok — byla zdůrazněna jeho rozhodující úloha pro dosažení vítězství, narostla jeho rozhodnost a tempo, zvýšily se jeho možnosti a došlo k zásadním změnám v jeho formách.

K značným změnám došlo i v pojetí obsahu a forem obrany. Narůstající aktivita boje zvýraznila dočasnost a vynucenost obrany, která v měřítku strategickém a strategicko-operačním přestala být druhem bojové činnosti, charakteristickým pro celou operační sestavu. Obrana zůstala i nadále důležitým druhem boje v měřítku operačně taktickém, kde se ale od základu změnila její formy i možnosti.

V souvislosti se změnami v základních druzích boje, změnila se zejména formy všech jejich dílčích projevů, jako jsou střetný boj, pronásledování, obklíčování, odchod atd.

Zvláštní místo v charakteristice činnosti vojsk zaujímaly vždy **přesuny**. Je samozřejmé, že ani obsah a formy přesunů vojsk nemohly zůstat nedotčeny těmi vlivy, které vyvolala technická revoluce ve vojenství.

Tato stať si klade za úkol charakterizovat úlohu a místo přesunů v soudobé operaci a ukázat jejich podíl na úspěchu soudobého boje.

I když otázkám přesunů věnujeme v poslední době v praxi značnou pozornost, nemůžeme tvrdit, že naše teorie jim věnovala takovou pozornost, jakou zasluhují a že se už do všech důsledků vypořádala s otázkou jejich místa a úloh v soudobém boji.

Jaký je vlastně vztah přesunů k bojové činnosti vojsk v nových podmínkách?

Dokud palebné prostředky armád měly omezený dosah i účinky, byly přesuny (všeho druhu) hlavním obsahem manévru. Časově i prostorově byly zejména ve strategickém a operačním měřítku, do značné míry izolovány od vlastní bojové činnosti vojsk a chápány více jako příprava k boji, než jako jeho součást.

Výrazem toho byly všechny dosaďadní způsoby strategického rozvíování a soustřeďování sil a prostředků, způsoby zaujímání operačních sestav — tedy vlastně shromažďování sil a prostředků, ať už se jednalo o jejich shro-

mažďování k hranicím před zahájením ozbrojeného zápasu, nebo do zvoleného prostoru v jeho průběhu.

Tato činnost probíhala zpravidla mimo dosah nepřátelských zbraní, tedy v podstatě nerušená a zpravidla bylo možno ji realizovat podle předem připravených plánů. To potvrzuje celá historie vojenství. Vojska byla nejdříve mobilizována a soustřeďována, pak „táhla“ nepříteli vstříc — ať už na vlastním nebo cizím území, pak zaujala operační (bojovou) sestavu a pak teprve zahajovala boj. V rámci boje bylo pak postupně, podle toho, jak se zdo-

konalovala technika, uskutečňováno čím dále, tím více pohybu — manévru. Už historie poskytuje řadu příkladů, kdy bitva byla prohrána proto, že voje toho či onoho vojevůdce se opozdily a včas nezasáhly do boje.

Toto schéma, vypracované staletími, se v našich myslích udržuje velmi houževnatě a jeho vliv můžeme ještě dnes často postřehnout. Prvou bojovou technikou, která ho narušila, bylo vlastně letectvo v poslední válce. Ale přesto si do konce války a namnoze dodnes, ačkoli dnes už neoprávněně, uhájily své místo ve vojenské terminologii takové pojmy jako „fronta“, „přifrontové pásmo“, „hluboký týl“, „pochoď daleko od nepřítele“ atd. Společným jejich jmenovatelem je vzdálenost od nepřítele a z ní vyplývající větší či menší bezpečnost.

Zatím ale raketové zbraně, moderní velmi výkonné letectvo, výsadky všeho druhu, průzkumné i diverzní skupiny a do značné míry i možnosti mechanizace a motorizace moderních armád, do toho starého schématu vnesly kvalitativní změny, které zásadně změnily obraz soudobého válčičtí. Hlavní změna spočívá v tom, že dosah soudobé palebné síly je prakticky neomezený a umožňuje zahájit současně boj v celé hloubce válčičtí, i když s různou intenzitou a různými formami. K tomu přistupuje celá řada těch známých důsledků nových podmínek, projevujících se novými formami bojové činnosti, které myslím není třeba opakovat.

V souvislosti s těmito kvalitativními změnami se **změnily od základu i podmínky jakéhokoli pohybu v celé hloubce válčičtí.**

Kdekoli a v jakékoli vzdálenosti od nepřítele se mohou a budou přesunující se vojska „setkávat“ s nepřítelem — buď s účinky jeho palebné síly, hlavně jaderných zbraní, s činností výsadků všeho druhu, s průzkumem pozemním

i vzdušným, stejně jako s průzkumem technickými prostředky, s nejrůznějšími překážkami způsobenými nepřítelem (radiační stopy, zamořené prostory, závaly, požáry atd.).

Prostě přesuny, prováděné v jakékoli hloubce válčičtí, přestaly být definitivně nějakou vcelku bezpečnou činností, která má s vlastním bojem málo společného. Přestaly také být nějakou „přípravou“ k boji, ale staly se jeho významnou a často rozhodující součástí.

Jsou tedy přesuny v soudobých podmínkách (ať prováděné po zemi, vzduchem, po vodě nebo po železnici) **bojovou činností a bojovým úkolem a to tím více v podmínkách naší armády.**

Přitom mluvíme-li o přesunech, máme na mysli přesuny všemi dostupnými způsoby. Dnes a zejména v měřítku strategicko-operačním, lze sotva mluvit výhradně o jednom ze způsobů přesunů, protože téměř pravidlem bude jejich nejrůznější kombinace.

Přesto ale nemůžeme přesuny považovat za nějaký zvláštní druh boje. Jejich vztah k jednotlivým druhům boje je možno vyjádřit tak, že **přesuny jako jeden z významných prvků manévru, se staly organickou součástí všech druhů bojové činnosti. Bez přesunů není žádný soudobý druh boje myslitelný.**

Již dnes, i když zatím ve vyšších operačních svazech a v omezené míře, **mají přesunující se vojska možnost vést boj s nepřítelem vlastními prostředky, zejména palebnou silou.** Tato možnost velmi rychle narůstá a zkvalitňuje se. Postupně, jak budou tyto možnosti narůstat, se bude i více žítvat jejich plné využití. To postaví přesuny do nového světla a podstatně zvýší jejich podíl na úspěchu operace, který je již dnes velmi významný a často nebývá doceněn.

Všimněme si této otázky blíže.

Socialistická vojenská věda dochází k závěru, že vlivem obrovských možností a účinnosti jaderných zbraní a zejména jejich možností působit přímo na základ vojenského potenciálu nepřítele — jeho ekonomiku — by příští válka byla krátkodobá, že by netrvala roky, ale měsíce.

Operace počátečního období války (pokud v soudobém ozbrojeném zápase je ještě oprávněno jeho dělení na toto období podle starých norem) by byly zahajovány s překvapením a těmi silami, které budou v daném okamžiku na válčisti k dispozici. Z důvodů ochrany proti ZHN nepříteli, budou tyto síly značně rozptýleny do hloubky i šířky válčisti. Žádná z válčících stran nemůže a nebude riskovat předchozí soustředění a nahuštění sestav na zvolených směrech — to by bylo krajně nerozumné. Strategické soustředění sil nelze v soudobých podmínkách utajit. To by pro druhou stranu bylo jen signálem k zahájení úderu.

Základním problémem soudobého ozbrojeného zápasu je uchovat síly a prostředky v bojeschopném stavu, včas — tedy rychle — vytvořit z nich takovou operační sestavu, která by dovolila mohutným a nepřetržitým úderem včas a s maximální efektivností využít účinků hromadného úderu vlastní palebné síly.

To prakticky znamená uskutečnit v době co nejkratší značné množství přesunů na velké vzdálenosti tak, aby včas byl vytvořen mohutný prvý sled (ale nikoli předčasně) a aby byly včas přisunuty další sledy a zálohy k rozvíjení a živění útoku.

To je nesmírně obtížné, ale nutné a právě dovedná organizace a provedení přesunů — zejména na velké vzdálenosti — bude jedním ze základních předpokladů úspěchu.

Tak, jako při zahájení nepřátelství, tak v celém průběhu operací bude

mnoho záviset od dovedného a rychlého provedení velkého množství přesunů vojsk i materiálů.

Nelze kupříkladu předpokládat, že by eventuelní příští sražení na západoevropském válčisti mělo nějaké časové a prostorové výrazné etapy s přestávkami mezi jednotlivými operacemi, které by dovolily počítat s dlouhými přípravnými obdobími pro provedení zásobování, plánování a přeskupování sil a prostředků. To by byla v podstatě jedna strategická operace vedená nepřetržitě na různých směrech v různých hloubce a v různých situacích. Pro jednotlivé svazy a svazky se budou přirozeně i nadále plánovat operace a jejich zabezpečení, budou pro ně plánovány i nezbytné nutné přestávky, ale ty budou uskutečňovány jinak, než dočasnou stabilizací fronty na jejich úsecích. Veškerá opatření, spojená s nutnými změnami operačních sestav, zásobováním a zabezpečením, budou uskutečňována v dynamice celkové operace. Bylo by velmi obtížné a nesprávné pokoušet se takové sražení sevřít do nějaké šablony časové a prostorové výrazných etap, platných pro celé válčisti.

Operační sestavy svazů se budou velmi často měnit. Svazy a svazky přisunované z hloubky nebudou zpravidla zasazovány do sražení v těch sestavách, v jakých se přesunovaly. Dosavadní představy o zasazování celých operačních svazů do sražení by už neodpovídaly novým podmínkám. Složení jednotlivých sledů na jednotlivých směrech se bude zpravidla kombinovat a pravděpodobně vždy tak, aby nově vytvářená operační sestava se tvořila na úrovni svazů (svazků), které pronikly nejdále a aby narůstala jak převaha sil, tak tempo útoku.

Tím dostávají soudobé operace zcela nové rysy, značně odlišné od vzorů poslední války.

Pro námi rozebíranou tematiku

z toho vyplývá, že podíl dovedně organizovaných a zabezpečovaných přesunů na úspěchu operací podstatně vzrostl a že bez mistrovského zvládnutí přesunů štáby i vojsky, není úspěch soudobé operace myslitelný.

Významnou roli budou hrát zejména přesuny na velké vzdálenosti, usku-tečňované často kombinovaným způsobem. Tak kupříkladu, zatím co část orgánů velení bude přesunována vzduchem, těžká technika a nepohyblivá TUZ po železnici, ostatní vojska pojedou po vlastní ose. Podíl přesunů po železnici bude přirozeně závislý od stavu železniční sítě a rychlosti jeho obnovy. Zejména na území nepřítelů nesmíme mít přehnané představy možnosti.

*

Všimněme si teď blíže hlavně přesunů na velké vzdálenosti po vlastní ose a některých zkušeností, které ukázala praxe našich cvičení.

Sestoupíme přitom ze strategicko-operačního rámce až k některým „detailům“ taktiky, kde se vlastně vytvářejí všechny ty předpoklady k úspěšné realizaci přesunů. Mnohé z nich mohou být považovány za „štábní detaily“ podružného významu — ale právě praxe ukázala, že jimi se ten narůstající význam přesunů pro úspěch operace realizuje.

Vysoká motorizace a mechanizace naší armády, vysoká kvalita a možnosti naší bojové i dopravní techniky, umožňují vojskům překonávat v poměrně krátké době značné vzdálenosti. Zkušenosti ale potvrdily, že to není zadarmo — že současně s tím podstatně vzrostly požadavky na vysokou organizovanost přesunů a na jejich všestranné zabezpečení. Ukázalo se, že právě některé z otázek organizace a zabezpečení přesunů, nejsou ještě do všech důsledků dopracovány a přizpůsobeny novým podmínkám.

Začneme u otázek plánování přesunů, o kterém můžeme tvrdit, že je našimi štáby vcelku zvládnuto. Praxe kupříkladu ukázala, že při dobré organizaci práce a dobrých návycích, dokázal štáb armády zplánovat přesun celé armády za dvě hodiny. To je jistě velmi dobrý výkon, svědčící o dobré součinnosti i metodice práce.

Všimněme si ale jedné, v soudobých podmínkách velmi vážné otázky — **realnosti plánů**. Na našich cvičeních není tak řídkým zjevem, že prakticky vyvedené jednotky plánované úkoly nesplní, ať už časově nebo prostorově.

Kde je příčina?

Nelze tvrdit, že je to vždy důsledek změn v situaci, které nebyly plánem předvídané. Velmi často je to právě nereálnost plánů. Z pochopitelných důvodů je převážná většina našich cvičení velitelско-štábních a chybí nám při nich prověrka realnosti plánů vojsky. To štáby svádí k tomu, že se při plánování řídí víc naučenými „velitelско-štábními normami“, než konkrétním stavem lidí a techniky, pro které přesun plánujeme. Plány tak dostávají charakter obecně platných norem pro všechny jednotky a situace a mizí nám z nich konkrétnost dané situace.

Každému je sice jasné, že ujede-li tank za hodinu 60 km, že to neznamená, že tankový pluk se přesune na vzdálenost 300 km za 6 hodin — a přece nám do plánů často proniká řada prvků této „nelogiky“.

Tak třeba osy přesunu nelze měřit ani na mapě 500 000, ani pravítkem a bohužel přesně ani tím nedokonalým „kurvimetrem“, kterým jsou štáby (a to ještě pořádku) vybaveny. Často se nebere v úvahu reliéf terénu, na kterém se přesun provádí a k délkám odměřeným na mapě se nepřidává těch nutných 15–30 % podle terénu. Pak se stává, že vozidlo s přesným tachometrem ujede na ose dlouhé třeba 270 km

(podle plánu) — skutečných 350 km — a to je skutečná vzdálenost, kterou musí jednotka překonat. Důsledky jsou pak jasné — jednotka ve stanoveném čase do určeného prostoru plánovaným tempem nedojede, nebo dojde později a to při skrytých přesunech znamená jejich prozrazení. Tuto otázku, i když není zjevem obecně platným, nelze považovat za „detail“. Mnoho mluvíme o mechanizaci — tedy jde o „velmi malou mechanizaci“ — ale bylo by třeba uvážit způsob vyznačování přesné kilometráže v projekci mapy a vybavit štáby přesnými měřítky.

Stejných nedostatků se dopouštíme při plánování tempa přesunu. Ani tady nelze brát nařazené normy formálně. Jinou průměrnou rychlost si můžeme dovolit s tanky T-54, v rovině, při přesunu na vzdálenost 100 km a s jinou musíme počítat s tanky T-34 na vzdálenost třeba 250 km, horským a zalesněným terénem při podzimních mlhách. Jinou rychlost dosáhneme, přesunujeme-li jen prapor a jinou, přesunujeme-li celý svazek. Do plánované rychlosti přesunu musíme zakalkulovat konkrétní stav techniky — který musíme znát — vycvičenost řidičů a jejich připravenost na přesuny a podobně. Jen tak může být plán přesunu reálný a můžeme dosáhnout maximálně možného výkonu.

Mluvíme hlavně o tancích záměrně proto, že v soudobých podmínkách to bude hlavně tanková technika, která (nebude-li převážena po železnici) bude rychlost přesunu limitovat. Dnes, kdy tanková technika je zastoupena v útvech, nelze už vydělovat pro tanky zvláštní osy, protože to nedovoluje charakter soudobých přesunů, požadavky bojové pohotovosti útvarů a konečně ani nutnost předvídat časté změny v průběhu přesunu.

Zvlášť náročné na plánování jsou přesuny na velké vzdálenosti. Ty budou

prováděny zpravidla s maximálním utajením a budou tedy limitovány délkou noci. Štáby ve snaze dosáhnout maximálních výkonů při nočních přesunech nesmějí zanedbávat v kalkulacích čas potřebný k vytažení proudů na osu, malé zastávky zakalkulované do hodinové rychlosti, nezbytné technické zastávky na kontrolní prohlídky (po každých 50—60 km 15—20 minut a po 150 km 30—45 minut — to závisí od stavu techniky) a na dobu nutnou k zatážení proudů a jejich zamaskování (aspoň hodinu). Vidíme tedy, že i v noci dlouhé 13 hodin nezbude na čistý přesun více než 10 hodin a jsou-li podmínky přesunu takové, že není reálné počítat s větší rychlostí přesunu než 20 km/hodinu, že nedokážeme přesun delší než 200 km. To ovšem zase není zákon a neznámá to, že za výhodných podmínek nepřekonáme za noc vzdálenost i podstatně delší.

Žádný přesun ale nemůže být samoúčelný — **hlavním kritériem úspěchu přesunu musí být bojeschopnost přesunovaných vojsk na jeho konci.** Vždy musíme na konci přesunu vidět otázku zasazení jednotky do boje.

Z tohoto hlediska je myslím třeba upřesnit některé pojmy. Provádí-li svaz (svazek) přesun na velkou vzdálenost, jde zpravidla o přesun dvěma či více skoky s denními odpočinky v určených prostorech. Domnívám se, že je správné v takovém případě pod pojmem přesun chápat celý přesun až do konečného prostoru a tak také přesun jako jednu akci plánovat. Nebrání-li tomu v některých případech zájem utajení operace, je výhodnější rozkazem orientovat jednotky na celou hloubku přesunu a v průběhu denního odpočinku jen další přesun upřesňovat. Přitom přirozeně musíme počítat s tím, že v důsledku dynamického vývoje boje prvních sledů, budou do plánu přesunu vnášeny změny.

Při plánování přesunů na velké vzdálenosti se stávají významnými prvky rozhodnutí, některé otázky, které dosud nebyly veliteli vždy brány pečlivě v úvahu.

Jde kupříkladu o stav motohodin tanků. Máme-li na mysli vpředu uvedené kritérium přesunu, pak je otázka přesunu tankové techniky nesmírně vážná. Je třeba počítat s tím, že zejména na území nepřítelů budou železniční tratě zničeny a že jejich obnova zdaleka nebude stačit tempu operací. Proto tankové svazky (svazy) budou přesunovány na velké vzdálenosti po vlastní ose. A bylo by jistě neefektivní přesunovat na velké vzdálenosti tanky, které by na čáře nasazení svazku do boje měly vyčerpány motohodiny tak, že by jim jejich zásoba nezabezpečovala hloubku armádní operace.

V souvislosti s novým charakterem přesunů vyvstává i řada v jejich zabezpečování.

Řekli jsme již vpředu, že v soudobých podmínkách vlastně neexistuje žádný přesun, při kterém by proudy mohly jet vcelku bezstarostně, chráněny vzdáleností od nepřítelů a jeho zbraní. Do praxe ale tato teze teorie, která je jistě správná a zdůvodněná, ještě plně promítnuta není. Bezstarostné přesuny proudů, jedoucích bez jakéhokoli zajištění, bez soustavného radiačního průzkumu apod., jsou ještě běžné. Stále ještě převládá návyk, že zajištění znamená vždy silný předvoj, jaký se vysílá očekáváme-li střetnutí s nepřítelem, podle starých představ. V proudcích a na dopravních prostředcích není zabezpečeno přímé pozorování a bojová pohotovost proudů zpravidla neodpovídá těm situacím, s kterými se mohou na osách setkat. Velmi nízká je kupříkladu bojová pohotovost přesunujících se vyšších štábů (míst velení), přesto že jedou po zvlášť vyhrazených osách, že právě ony mohou být vhod-

ným objektem diverzní činnosti nepřítelů. Přesun štábních proudů není zpravidla nikým chráněn, pozorování není zabezpečeno, chemický průzkum projížděných prostorů se neprovádí a příslušníci štábů se přesunují zpravidla ve vozidlech zabarikádovaných materiálem všeho druhu tak, že v případě napadení by se ani nedostali z vozidel ven.

Se stejným nedoceňováním nových podmínek se setkáváme i při zaujímání prostorů nových míst velení nebo prostorů odpočinku (soustředění). Je ještě řídkým zjevem, že uvedené prostory jsou rekognoskačními skupinami (ubytovateli) předem propátrány z hlediska bezpečnostního, radiačního i protimimového a spolehlivě zabezpečeny strážemi. Práce těchto skupin se zatím omezuje na rozmístění a jeho vytyčení nejružnějšími značkami a na postavení „regulace“, která ve skutečnosti by jakoukoli diverzní skupinu spolehlivě dovedla na místo.

Tyto významné prvky zabezpečení přesunů, jako jsou strážní služba, zajištění za pohybu, radiační průzkum a výkon pořádkové (zejména regulační) služby, jsou ještě na nízkém stupni a hrubě nedoceňovány. Jistě, že by nás první dny války tuto bezstarostnost odnaučily — ale bylo by to příliš drahé.

Bylo by jistě možné poukázat na celou řadu objektivních příčin, jako jsou nedostatky v materiálním vybavení štábů, maximálně „očesané“ počty zejména pomocných jednotek při cvičeních atd. Ale faktem je, že ani těch prostředků, které jsou k dispozici, není efektivně využíváno a že hlavní příčinou toho je nedocenění nových podmínek veliteli a štáby. Nepřítel a zejména ti jeho speciálně cvičení hrdlořezové, by se nás na důvody neptali.

Je kupříkladu těžko vysvětlitelné, proč v naší armádě — armádě „motocyklové velmoci“ — je nedostatek motocyklů i motocyklistů a proč tento

velmi vhodný prostředek, který dovo-
luje rychle řešit celou řadu uvedených
úkolů, je tak málo využíván.

*

Snad nejbolestivější otázkou přesu-
nů se ukázala **pořádková služba**.

O pořádkové službě už toho bylo
napsáno mnoho. Její organizace i obsah
činnosti je uspokojivě rozpracován
v předpise. Nelze ale říci, že stejně
uspokojivě je smysl předpisu zvládnut.
Faktem je, že ani vybavení jednotek ať
osobami nebo materiálem neodpovídá
předpokladům předpisu. To ale není
důvod k tomu, aby nelze-li realizovat
všechno, nebylo realizováno nic. Praxe
ukázala, že pořádková služba je ve vět-
šině případů deklasována na špatně
prováděnou regulační službu, která
svou pasivitou plní svou funkci namno-
ze hůře, než na strom přibitý dřevěný
směrník.

Nemělo by smyslu opakovat o po-
řádkové službě to, co je o ní jasně ře-
čeno v předpise. Musíme ale vidět, že
předpis je v některých předpokladech
maximalistický a že ne vždy bude mož-
né a nutné pořádkovou službu tak vy-
bavit, dotovat a klást jí všechny úkoly
beze zbytků. Její úkoly je třeba určo-
vat reálně podle konkrétních potřeb a
podmínek přesunu. **V každém případě
ale musí se pořádková služba stát ak-
tivním orgánem řízení, koordinace a
kontroly přesunu, schopným iniciativně
reagovat a na místě řešit vzniklé situa-
ce.** Dynamičnost situace může vyvolat
velmi složité podmínky přesunu.

Ukažme si to na jednom příkladu ze
cvičení.

Po zahájení nočního přesunu všemi
svazky armády, obdržel velitel armády
na VS (které právě předalo velení na
PVS a chystalo se k přesunu na nové
stanoviště) rozkaz, kterým se všem
svazkům měnil směr přesunu, prostory

denních odpočinků i délky přesunů.
Situace pro štáby jistě velmi obtížná
a náročná. Orgány pořádkové i regu-
lační služby rozestavěny na původních
osách, PVS svazků i PVS armády už
převzaly řízení přesunů podle původní-
ho plánu a všechny jednotky v pohybu
již za výchozími místy.

Na řešení podobné situace nenajde-
me přirozeně v žádném předpise recept
a je možno ji řešit různými způsoby.
V konkrétním případě byla zvolena
cesta okamžitě zastavit všechny pohyb,
co nejrychleji vyslat informované smě-
rové důstojníky ke svazkům se stru-
čným novým úkolem a jejich prostřed-
nictvím zabezpečit, aby příslušníci štábů,
předem orientovaní, vyjeli na osy
a vedli proudy do nových prostorů. Me-
zitím byla PVS svazků o změně infor-
mována pojitky. Rádioový provoz nebyl
z důvodů utajení přesunu povolen.

Je samozřejmě, že realizace těchto
opatření nebyla zdaleka tak ideální a
jednoduchá, jak se to dá napsat.

Za nedlouho po této změně byl pro-
stor přesunu ještě zasažen hromadným
úderem jaderných zbraní nepřítel
s řadou pozemních výbuchů, jejichž
stopy si vynutily další změny a omezení
pohybu.

Řešení této složité situace, která ji-
nak plně odpovídala možnému vývinu
současné dynamické situace, se přiro-
zeně neobešlo bez řady obtíží, zmatku
a nedostatků. Byla to ale situace velmi
poučná, zejména tím, že stupeň vyve-
dení štábů na cvičení dovozoval prak-
tický prověřit pronikání příslušných
rozkazů až do praporu včetně. To při-
neslo celou řadu cenných zkušeností,
pro které je tento příklad uváděn.

Tak kupříkladu vznikla otázka, zda
v takové situaci je či není správné ur-
čovat svazkům nové osy nebo jim určit
jen pásmo přesunu a nový prostor den-
ního odpočinku; zda se má jako prvé
informovat PVS armády, které přesuny

řídí a jeho prostřednictvím změny realizovat apod.

Nebylo by jistě správné, kterékoli z těchto řešení označovat za jediné správné a vhodné. V našem případě bylo rozhodnuto svazkům určit jen pásmo a nové prostory odpočinku a o změnách v plánu přesunu informovat svazky dříve než PVS armády. Je přirozené, že v jiné situaci může být vhodnější i jiný postup.

Nás ale zajímají některé jiné zkušenosti.

Potvrdilo se kupříkladu znovu, jak významnou roli hraje v tak složitých situacích iniciativa velitelů na všech stupních. Za přesunů ve složitých podmínkách, stejně jako v boji nemůžeme očekávat, že se nám vždy podaří „vodit jednotky za ruku“. Řadu problémů vzniklých složitou situací, zejména následky úderů jaderných zbraní nepřítele, musí velitelé řešit sami v duchu zámyslu. Za přesunu je důležité, aby podřízený znal, kdy, kam, s jakým cílem se má přesunout a aby znal místo nadřízeného. V této situaci se kupříkladu projevilo, že v praxi našich štábů se téměř vytratilo osobní hlášení velitele a náčelníka štábu. Tato zkušenost je téměř obecná. V našich štábech a to na všech stupních, se ujal zvyk, že veškerý styk podřízeného s nadřízeným a naopak je zprostředkován. Nemám na mysli písemné rozkazy, ale ústní rozkazy a kontrolu jejich provedení. To jistě není správné a konečně to odporuje i ustanovením předpisu. Významné momenty bojové činnosti (zahájení, obdržení a pochopení rozkazu, ukončení, pohotovost, situaci ve vážných chvílích atd.) mají být hlášeny osobně. Ani význam osobního styku po pojičkách nesmí být podceňován. To je také jednou z příčin vcelku slabé informovanosti nadřízených o stavu podřízených jednotek, s kterou se často setkáváme.

Další významnou zkušeností z pro-

vedených cvičení jsou zkušenosti se systémem velení vojskům za přesunu.

Požadavek „nepetržitého velení (spojení) za pohybu“ bývá někdy chápán příliš doslovně a na stejné úrovni pro všechny stupně velení.

Tak kupříkladu na stupni armády, v situaci, kdy je zákaz používání rádia, lze těžko předpokládat, že VS armády se bude přesunovat současně s jednotkami a přitom „velet za pohybu“. To by bylo nereálné.

Praxe potvrdila, že pro velení za přesunů na velké vzdálenosti, je nejvhodnějším způsobem řízení přesunů systémem předsunutých velitelských stanovišť.

Celý systém spočívá v tom, že na stupni svazu i svazků jsou na vhodná místa včas předsunuta PVS, zhruba asi do $\frac{2}{3}$ vzdálenosti přesunu. Systém jejich vzájemného spojení se opírá o prostorový systém pomocných spojovacích uzlů, navzájem propojených směrovými pojičky, s využitím pohyblivých retranslačních míst (PRM) a podle potřeby a možnosti kombinovaný s využitím stálé poštovní telefonní sítě. Pro spojení s jednotlivými stanovišti pořádkové služby na osách se využívá rádiových stanic malého dosahu, které se na systém napojují a pohyblivých pojiček.

Je možno tvrdit, že tento systém se pro řízení přesunů svazu vcelku osvědčil, i když jeho operativnost a kvalitu snižují kupř. dlouhá doba nutná k realizaci požadavků poštovní správou (6 hodin), nevyhovující kvalita slyšitelnosti a problematická pohotovost některých vyčleněných spojů a dokonce i vcelku značná náročnost systému na množství spojovacích prostředků i personálu. Ale i s těmito nedostatky se potvrdilo, že organickými prostředky svazu i svazků je možno takto zabezpečit spojení při přesunech i značného rozsahu.

Bylo by ovšem výhodnější, mít již předem vybudován a prověřen jednotný prostorový systém PSŮ a PRM, který by umožnil jednak centrální řízení všech pohybů na území státu a jednak případ od případu se na něj zapojit nebo ho využít při přesunech jednotlivých svazů.

Při manévrovém charakteru soudobých operací a v konkrétních podmínkách našeho státu, je třeba předpokládat, že v celé jeho hloubce budou pohyby vojsk, techniky i materiálu trvalé a velmi různorodé, k frontě i od fronty. Takový připravený a jednotný systém by podstatně ulehčil plánování i koordinaci pohybů na vyšších stupních velení.

V podmínkách soudobé manévrové války musíme totiž počítat s tím, že na řízení a koordinaci nesmírně vzrostlého objemu pohybu, při jejich různorodosti, tempu a významu pro úspěch operací, nevystačíme již s dosavadními prostředky a metodami řízení. I na stupni strategicko-operačním se zákonitě projeví jednota palby a pohybu, jako základních prvků boje. Oba tyto prvky musí být i v operacích zvládnuty na stejné úrovni. Zvládneme-li jen palbu a nezvládneme pohyb, pak jsme operaci jako celek nezvládli bez ohledu na to, který stupeň velení máme na mysli.

Do řízení a koordinace obou těchto základních prvků, lhostejno zda jim říkáme palba a pohyb, nebo palebná a úderná síla, se velmi naléhavě prosazuje požadavek centrálního řízení, maximálně mechanizovaného a automatizovaného. Tento požadavek je tím naléhavější, čím vyšší je stupeň velení.

Přesuny v našem pojetí jsou hlavním představitelem toho pohybu v soudobé operaci a čím vyšší je jejich rychlost, tím větší hloubku zaujímají a tím více zvětšují prostor, na kterém je třeba je úzce koordinovat s vývojem situace na frontě. Takový připravený a zabezpečený systém spojení na území

státu je současně jedním ze základních předpokladů efektivního využití nových prostředků mechanizace a automatizace.

Na řízení v soudobých operacích, zejména většího rozsahu, se musíme dívat jako na jeden z těch oborů činnosti armády ve válce, který se v nejbližší době bez prostředků mechanizace a automatizace neobejde a který dosavadními prostředky a metodami už nebude možné zvládnout.

Vratme se ale k některým dalším „detailním“ zkušenostem.

Tak se kupř. ukázalo, že není všude zcela jasno v tom, co vlastně rozumět pod pojmem „doba zahájení přesunu“. V takovém případě je vcelku obvyklé, že si velitelé vyberou ten výklad, který je pro ně výhodnější. A tak někteří velitelé i při přesunech na velké vzdálenosti, prováděné s maximálním utajením, si tento pojem vysvětlují jako dobu průchodu výchozími místy na osách. Pak dochází k tomu, že jestliže je nařízeno přesun zahájit po setmění v ... hodin, proudy vyjíždějí tak, aby při setmění byly ve výchozích místech, bez ohledu na to, že přesun do výchozího místa může trvat třeba hodinu a že po tuto dobu se útvary přesunují za světla a celý přesun vyzrazují. To je pak v příkrém rozporu s celým smyslem všech opatření k utajení přesunu.

Dobou zahájení přesunu je tedy třeba rozumět zásadně zahájení pohybu vůbec. Je-li nařízeno zahájit přesun po setmění, pak to musí znamenat, že proudy se začnou vytahovat na osy teprve po setmění a tomu musí být v plánu i přizpůsobena doba průchodu výchozími místy. Jakákoli snaha velitelů si tímto způsobem zabezpečit včasné splnění úkolu a získat časový náskok, je velmi škodlivá a mohla by mít katastrofální následky.

Další takovou nejasností se ukázalo to, čemu vlastně máme za přesunu ří-

kat „Pomocné velitelské stanoviště“, o kterém mluví předpis. Zdá se, že se ujal vysvětlení, že to místo velení, které řídí přesuny, je tímto pomocným velitelským stanovištěm.

Já se domnívám, že k takovému výkladu není žádný logický důvod a že to zbytečně jen komplikuje terminologii.

V naší armádě je zásadně přijat trojkový systém míst velení (PVS, VS a TVS), jejichž funkce jsou obecně známy. Nevidím žádného důvodu, proč by se tato místa velení měla při každém druhu bojové činnosti vojsk jmenovat jinak. Hlavním místem velení je vždy VS, funkce TVS je jasná a PVS stejně nebude mít vždycky jedno a totéž složení a jednu a tutéž funkci.

Jestliže tedy pro řízení přesunů předpokládáme jedno z míst velení s cílem, aby „táhlo jednotky na sebe“, pak je to normální funkce předsunutého VS, vybaveného pro tento konkrétní úkol tak, aby ho zvládlo. Je předsunováno v době, kdy přesun je hlavní činností vojsk — co je pak na jeho funkci pomocného? Úkol řídit přesuny se ukládá PVS proto, že při přesunech na velké vzdálenosti je zpravidla nutné, aby VS se současně s jednotkami nebo i před nimi přesunulo do místa denního odpočinku nebo do prostoru soustředění a tam včas mohlo buď zplánovat změny, které byly vyvolány vývojem situace prvních sledů nebo jde-li o poslední prostor, včas zplánovat, upravit a zabezpečit zasažení do sražení. Řekli jsme již, že v této době bude zpravidla docházet ke změnám ve složení armády, k předávání a přejímání svazků a podobně a tuto činnost musí provádět VS, jako hlavní místo velení. Přesun sám o sobě nikdy nemůže být cílem činnosti.

Tím ovšem není řečeno, že velitel nebo vedoucí funkcionáři armády se v průběhu přesunu VS nezastaví na

PVS, aby se buď informovali o průběhu přesunu nebo aby PVS upřesnil některé otázky jeho řízení. PVS bude zpravidla pro řízení přesunů posíleno jak příslušníky štábu, tak spojovacími prostředky a pohyblivými pojítky. Ale to nic nemění na skutečnosti, že jde o normální výkon funkce předsunutého VS.

Jedno z vyzkoušených schémat řízení přesunu, které se osvědčilo, vypadá zhruba takto:

Předsunuté VS se přesune na určené místo zpravidla po malých skupinách ještě za světla tak, aby do doby průchodu proudů výchozími místy mohlo prostor zaujmout, překontrolovat spojení a hlásit na VS pohotovost k řízení přesunů. VS na starém místě předá PVS velení po průchodu jednotek výchozími místy. Pak se samo přesunuje na nové VS po zvlášť vyhrazené ose nebo jeho část letecky. VS ponechává na starém místě permanenci (zpravidla na spojovacím uzlu) do doby zaujetí a navázání spojení na novém VS. PVS řídí přesun vojsk až do rozchodů.

Co je třeba chápat pod pojmem „Pomocné velitelské stanoviště“ je podle mého názoru jasné a není třeba to měnit ani při přesunech. Uvedu konkrétní případ, kdy bylo za přesunu na velké vzdálenosti nutné vytvořit zvláštní — tedy pomocné VS, které vlastně bylo dočasným čtvrtým místem velení.

Za přesunu armády se jeden z jejích svazků přesunoval za ostatními ve vzdálenosti, představující 24 hodinové zpoždění. Řídit přesun i tohoto svazku z předsunutého VS, nebylo pro vzdálenost možné. Proto na starém VS byla ponechána malá skupina štábu s permenencí spojení, která měla za úkol dovést tento svazek, který se přesunoval úsilovným pochodem do určeného prostoru. Tady šlo o typické pomocné VS, zřízené v případě nutnosti a dočasně k splnění zvláštního úkolu.

Několik poznámek k otázce umis-

ťování PVS za přesunu. Za přesunů je zvlášť důležité, aby podřízené štáby znaly kdy a komu co hlásit. Praxe ukazuje, že jedním z významných prostředků řízení přesunů jsou stále pohyblivá pojítka, směroví a styční důstojníci. Pro ně je zvlášť důležité, aby PVS nebyla umísťována daleko od komunikací a na místech, která se v noci, v neznámém terénu těžko hledají. Zejména PVS svazků, početně slabá s 2—3 vozidly, je výhodné umísťovat blízko křižovatek v menších osadách, nebo blízko terénně výrazných míst komunikací.

V poslední době se můžeme setkat s některými názory o tom, že je výhodné, aby VS zaujímalo prostor PVS, nebo se tam s ním i slučovalo atd. Tento způsob, který v některých případech může být účelný kupř. za útoku, nelze ale aplikovat na řízení přesunů, kde je nutné, aby se VS a PVS vzájemně překračovala.

Úkoly jednotlivých míst velení za přesunu samy naznačují nutnost umísťovat VS buď do prostorů denních odpočinků, nebo do posledního prostoru soustředění a PVS zásadně přesunovat tak, aby buďto mohlo řídit přesun metodou vedení vojsk „na sebe“ a nebo se stát tím místem, kam velitel vyjede v okamžiku zasazení do sražení.

—x—

Praxe našich cvičení, ovlivněná důvody mírových podmínek, vytváří ve štábech zvyk a dojem, že nejvýhodnějším místem pro umístění štábů a jednotek je les. Při vyhledávání nových prostorů se zpravidla hledají rovné lesní plošiny a zpravidla se zajíždí hluboko do lesa.

Ve skutečnosti, máme-li na mysli účinky ZHN nepřítel, je les tím nejméně vhodným a bezpečným prostorem rozmístění. Daleko výhodnější a

bezpečnější budou osady, kde je možné využít zděných budov, stodol, sklepů atd. Rozložením štábu (jednotky) v hloubce lesa riskujeme, že v případě atomového výbuchu, nebo požáru vyvolaného jiným způsobem (napalm) se z lesa nedostaneme. Bylo by třeba zkoumat a prakticky procvičovat kombinované rozmísťování, při kterém by se využívalo jak osad, tak blízkých okrajů lesů a zejména všech vhodných strží, roklí a hluboce zaříznutých údolí, kterými je možno projet. Vezme-li v úvahu požadavek, aby kupř. štáb armády se rozmísťoval na ploše 20—30 km², pak můžeme kalkulovat, že na tomto prostoru mohou být 2 i 3 osady.

Realizace tohoto požadavku bude ovšem vyžadovat celou řadu podstatných změn v systému zabezpečení a vybavení štábů — to se ale už vymyká naší tematice.

—x—

V otázkách zabezpečování přesunů na velké vzdálenosti najdeme přirozeně celou řadu dalších významných otázek, které by bylo třeba rozebrat. To se ale vymyká možnostem jednoho článku. Proto se na závěr chci zmínit ještě krátce o otázce **péče o řidiče**.

Ukázali jsme si, jaký význam mají přesuny na velké vzdálenosti pro úspěch operací. Praktické provádění těchto přesunů je velmi náročné a jejich úspěch závisí od celé řady zdánlivých maličkostí, které teoreticky jsou obecně známé, ale v jejichž praktické realizaci chybí tvrdé návyky.

V armádě byla správně a široce rozvinuta akce péče o techniku. Jde teď o to, abychom při ní nezapomínali na péči o lidi, kteří tuto techniku řídí. Je jasné, že řídit jakýkoli dopravní prostředek a tím více kupř. tank, 2—3 noci za sebou, na značnou vzdálenost, v noci a často za složitých podmínek

povětrnostních, je duševně i fyzicky velmi namáhavé. K tomu ještě přistupuje požadavek, aby na konci přesunu, byly jednotky schopny z chodu zahájit boj.

Není tedy sporu o tom, že jedním z významných a složitých problémů zabezpečení úspěchu přesunu, je právě péče o řidiče. Při ní nejde o žádné světoborné otázky a také nevyžaduje žádný zvláštní plán opatření — potřebuje ale myslet na lidi myslím-li na techniku a režim jejich života za přesunu rozumně upravit tak, aby mohli splnit své povinnosti a aby si i v potřebné míře odpočinuli.

Tak kupř., provedeme-li před zahájením přesunu správně instruktáž velitelů vozů a řidičů, pak je zbytečné je při krátkých zastávkách svolávat dohromady a opakovat jim v podstatě zase totéž. Řidiči pak nezbude čas ani na to, aby se podíval na vozidlo, ani aby si trochu oddechl a „protáhl se“. V průběhu přesunu musí těžiště péče o řidiče ležet v individuální práci velitele vozu s ním. Velitel vozu musí být aktivním účastníkem přesunu a nesmí se jen „vězt“, popřípadě spát.

Při přesunech na velké vzdálenosti je třeba přímo vypracovat návyky činnosti řidičů po příjezdu do určeného prostoru. Takový schematický postup činnosti by měl ideálně vypadat tak, že řidič zajede s vozidlem na určené místo, zamaskuje ho, prohlédne, doplní PHM, pak se nají a odpočívá. Vcelku prosté a účinné — to ale vyžaduje ná-

ročnost velitelů všech stupňů a jejich schopnost zorganizovat činnost jednotky tak, aby byla včas připravena strava, včas přisunuty PHM apod. Často jsme ale svědky toho, že maskování se začíná „honit“ za hodinu po příjezdu, strava je vydávána za tři hodiny, PHM za další dvě hodiny a důsledkem této neorganizovanosti je to, že celá doba velké přestávky, nebo i denního odpočinku je rozbita na řadu postupných akcí, ku kterým se řidiči vždy nově sháňí, v prostoru denního odpočinku je po celý den ruch a pohyb a řidiči si nakonec pořádně neodpočinou.

Praxe potvrzuje, že naši řidiči, při správné organizaci režimu jejich činnosti, dokáží překonávat bez havárií velké vzdálenosti i ve značně složitých podmínkách. A to nejen řidiči kádroví, ale i řidiči záložní. Je ale třeba, aby péče o ně byla trvalým zájmem všech velitelů a politických orgánů. Je kupř. třeba tvrdě zabránit snaze některých hospodářských orgánů, řešit složité podmínky stravování při přesunech na velké vzdálenosti, tou nejjednodušší cestou — vydáním studené stravy. Jistě, že se tomu v řadě případů nevyhne — ale nesmí se z toho vytvářet pravidlo. Před zahájením přesunu a po jeho ukončení musí být vydána teplá strava a pro přesun v noci zabezpečen výdej teplého nápoje do lahví a nějaké občerstvení. Musíme vidět, že za přesunu na velké vzdálenosti, jsou řidiči nejvíce namáhanými příslušníky jednotky.

* * *

Pokusil jsem se v článku ukázat, jak se v nových podmínkách mění úloha a místo přesunů v činnosti vojsk a jak narůstá jejich podíl na úspěchu operace. Získat pevné návyky v mistrovské organizaci a provádění přesunů i na velké vzdálenosti, všemi způsoby a ve složitých podmínkách, je kategorickým požadavkem charakteru soudobého boje, v kterém na žádaném stupni velení nejsou myslitelné statické formy. Tyto nové požadavky se musí projevit v přípravě štábů i vojsk.

*Ukázka dle, přesunu z...
do...
...
... - uče do "Vj"*